

Innst. S. nr. 29

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

St.prp. nr. 73 (2005-2006)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

I proposisjonen ber Regjeringen om Stortingets samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven (heretter kalt UNESCO-konvensjonen). UNESCO-konvensjonen trådte i kraft 20. april 2006.

UNESCO-konvensjonen er utarbeidet i den hensikt å sikre respekt for og øke bevisstheten om den immaterielle kulturarvens betydning. Den er ment å fungere som et supplement til UNESCO-konvensjonen om vern av verdens kultur- og naturarv av 16. november 1972 (Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage), som fokuserer på vern av den materielle kulturarven, og som ble ratifisert av Norge i 1977. Håpet har vært å skape en bedre balanse innenfor internasjonalt arbeid med vern av kulturarv.

Historisk sett er det nettopp den materielle kulturarven som har vært omfattet av et rettslig vern. I flere tiår har det derfor vært økende bekymring for manglende vern av verdens immaterielle kulturarv. Hensikten med UNESCO-konvensjonen er å skape balanse mellom materiell og immateriell kulturarv innenfor UNESCOs normative arbeid på feltet.

Det finnes flere internasjonale konvensjoner og avtaler innenfor WIPO og TRIPS/WTO som gir opphavsrettslig vern til immaterielle rettigheter. Under forhandlingsprosessen i UNESCO ble det anført at disse ikke gir den immaterielle kulturarven tilfredsstillende beskyttelse, og formålet med dem er ikke sammenfallende med formålet med UNESCO-konvensjonen.

UNESCO-konvensjonen ønsker blant annet å sikre immateriell kulturarv hvor opphavsmannen ikke nødvendigvis er kjent. Videre er opphavsrettslig vern tidsbegrenset, mens vern av immateriell kulturarv som faller inn under UNESCO-konvensjonen, av naturlige årsaker ikke skal være tidsbegrenset. Det legges videre til grunn at konvensjonene som finnes til beskyttelse av den materielle kulturarven, ikke gir tilfredsstillende rammer for vern av den immaterielle kulturarven.

Konvensjonen definerer "immateriell kulturarv" og det sies blant annet:

"immateriell kulturarv" betyr praksis, fremstillinger, uttrykk, kunnskap, ferdigheter - samt tilhørende instrumenter, gjenstander, kulturgjenstander og kulturelle rom - som samfunn, grupper og, i noen tilfeller, enkeltpersoner anerkjenner som en del av sin kulturarv."

Konvensjonen inneholder også bestemmelser om Det immaterielle kulturarvsfondet. Fondet skal blant annet bestå av bidrag fra konvensjonspartene.

Ratifikasjon av denne konvensjonen, uten forbehold, vil innebære inntil 1 pst. økning av Norges bidrag til UNESCO. Norges UNESCO-bidrag ligger per i dag under Kunnskapsdepartementets budsjett. Tilskuddet i 2005 var på 14,122 mill. kroner, hvilket innebærer en økning i UNESCO-tilskuddet på ca. 140 000 2005-kroner per år. Økte utgifter til UNESCO-tilskuddet som følge av ratifikasjonen vil bli dekket under Kultur- og kirkedepartementets budsjett. Regjeringen anbefaler at Norge ikke tar forbehold mot det faste bidraget ved en eventuell ratifikasjon.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Knut Gravvær, Britt Hildeng, Espen Johnsen og Tove Karoline Knutsen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Olemic Thommessen, fra Sosia-

listisk Venstreparti, May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, lederen May-Helen Molvær Grimstad, fra Senterpartiet, Erling Sande, og fra Venstre, Trine Skei Grande, støtter at Regjeringen vil ratifisere UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven (heretter kalt konvensjonen). Komiteen vil påpeke at det per 18. mai 2006 allerede var 49 stater som hadde sluttet seg til konvensjonen, og at antallet stater som ratifiserer konvensjonen er stadig økende. Det er viktig at flest mulig stater slutter seg til konvensjonen, for dermed å både styrke den generelle bevisstheten rundt immateriell kulturarv - lokalt, nasjonalt og internasjonalt - og gi denne delen av kulturarven en normativ forankring, blant annet med hensyn til UNESCOs arbeid på feltet. Det er et selvstendig poeng at man ønsker en balanse mellom materiell og immateriell kulturarv med hensyn til rettslig vern. Komiteen merker seg videre at andre relevante internasjonale konvensjoner og avtaler ikke synes å gi den immaterielle kulturarven tilfredsstillende beskyttelse på flere måter, og viser for øvrig til konvensjonens artikkel 1 som klart uttrykker konvensjonens formål. Komiteen vil påpeke at ved å ratifisere konvensjonen er Norge som konvensjonspart med på å ta både et nasjonalt og globalt ansvar for et svært viktig område av vår felles kulturarv. Komiteen er tilfreds med at konvensjonen legger til grunn et omfattende og bredt nasjonalt ansvar, og at konvensjonen forplikter i forhold til internasjonalt samarbeid innenfor feltet.

2.1 Nærmere om konvensjonens innhold

Komiteen merker seg at konvensjonen tydelig understreker det ansvaret man som konvensjonspart har på nasjonalt plan med hensyn til å ivareta sin immaterielle kulturarv, blant annet i samarbeid med relevante lokalsamfunn, grupper og ikke-statlige organisasjoner, jf. artikkel 11. Dette ansvaret omfatter blant annet - men forutsetter ikke nødvendigvis - opprettelsen av ett eller flere registre som skal oppdateres jevnlig, og opprettelsen av ett eller flere organer med et særskilt ansvar i forhold til den immaterielle kulturarven. Komiteen ser på det som naturlig at man utnytter eksisterende strukturer og ressurser i forbindelse med dette arbeidet, og blant annet vurderer hvorvidt det er nødvendig å opprette ett eller flere organer eller om man kan utvikle eksisterende organer videre.

Komiteen forutsetter at man i denne sammenheng også foretar en grundig utredning av hvordan konvensjonens definisjon av immateriell kulturarv skal forstås i en norsk sammenheng, og at Regjeringen kommer tilbake med en sak om dette til Stortinget.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil i denne sammenheng bemerke at det er svært viktig at hensynet til minoriteter og urfolk ivaretas ved at disse også blir hørt i forbindelse med utformingen av ett eller flere registre og organer. Særlig gjelder dette hensynet til samisk immateriell kulturarv og den immaterielle kulturarven knyttet til andre nasjonale minoriteter, samt nye og marginaliserte grupper med ulik etnisk tilhørighet.

Komiteen vil spesielt påpeke at registrering av immateriell kulturarv i tillegg til å ta utgangspunkt i tradisjoner og historie, også må ta utgangspunkt i det som skjer i dagens samfunn for på denne måten å kunne sikre en best mulig oversikt også for fremtiden. Den immaterielle kulturarven er dynamisk slik samfunnet er det.

Komiteen vil særlig understreke betydningen av at kvinners immaterielle kulturarv vies spesiell oppmerksomhet. Kvinners tradisjoner, både i form av yringer og handlingsbåren kulturarv, har ofte hatt et mindre "offentlig" preg, og dermed ikke alltid vært like synlig. Det er derfor viktig at denne delen av vår immaterielle kulturarv får et spesielt fokus.

Komiteen merker seg at flere høringsinstanser legger vekt på at det overordnede ansvaret for den immaterielle kulturarven må tydeliggjøres. Dette innebærer både en avklaring av hvilke nåværende institusjoner som har ansvar for den immaterielle kulturarven, samt at man ved opprettelsen av ett eller flere nye organer nedfeller en klar struktur. Komiteen vil i denne sammenheng påpeke at det i fortsettelsen er svært viktig å bygge videre på eksisterende kompetanse i forhold immateriell kulturarv, blant annet slik kompetanse som er opparbeidet ved arkiv, museer, studiesteder, og i lag og organisasjoner rundt om i Norge. Komiteen forutsetter at man ved opprettelsen av ett eller flere registre foretar en bred kartlegging av hva som finnes av kompetanse, registreringer og dokumentasjon innenfor det enkelte felt som subsumerer under definisjonen av immateriell kulturarv.

Komiteen vil særlig påpeke at for å opprettholde kompetanse i forhold til den immaterielle kulturarven som er på vei til å dø ut - blant annet i forhold til dans, musikk, håndverksteknikker og tilsvarende - er det viktig at man på nasjonalt nivå aktivt bidrar og støtter tiltak for å holde denne delen av kulturarven i hevd.

2.1.1 Tradisjonsdans

Komiteen mener at det er viktig at miljøer som holder dans som tradert kulturuttrykk i hevd, gis økonomisk rom for aktivitet.

Mange av disse organisasjonene er avhengige av ildsjelers innsats og kompetanse, og komiteen vil understreke at dette arbeidet må sikres og gis høyere status.

2.1.2 Folkemusikk

Komiteen viser til at det i dag finnes store ressurser i form av arkivmateriale, særlig i forhold til folkemusikk. Mye av dette står i fare for å bli ødelagt på grunn av alder o.a. Komiteen vil påpeke at det derfor er nødvendig å sette fart i digitaliseringsprosessen. Dette for å sikre arkivene og gjøre dem lettere tilgjengelig.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at folkemusikken mer enn annen folkekultur har tatt farge og latt seg inspirere av andre og nye former for uttrykk. Ikke minst har det vist seg at norske folkemusikkutøvere ofte finner inspirasjon og fornying gjennom samarbeid

med andre kulturers musikkuttrykk. Dette vil være et viktig utgangspunkt for å forstå hvordan tradisjonsmusikken kan være en naturlig brobygger i forhold til nye etniske folkegrupper i vårt land.

2.1.3 Håndverksteknikker

Komiteen merker seg at flere høringsinstanser har påpekt at det er behov for en fortsatt satsing for å bevare ulike lokale, eldre håndverksteknikker, og at man innenfor skolesektoren tilbyr opplæring i disse. Komiteen vil påpeke viktigheten av at også små verneverdige fag - som en del av vår immaterielle kulturarv - vektlegges i skoleverket, og at det bør vurderes en styrking av egne støtteordninger for å ivareta disse.

Komiteen vil særlig understreke betydningen av den immaterielle kulturarven som dreier seg om håndverksfagene. Dette berører i stor grad kunnskaper som er i ferd med å forsvinne og som i noen grad også har gått tapt. Komiteen vil særlig peke på at tradisjoner som gjennom handlingsbåren kunnskap vil bli helt borte, hvis vi ikke kan sørge for å bringe kunnskapen videre, samt at vi særlig må sørge for å ta vare på den dokumentasjon som finnes. Dette dreier seg om håndverk som har vært utøvd og brakt videre fra generasjon til generasjon, og som er en svært viktig del av vår kulturarv.

2.2 Forholdet til norsk rett

Komiteen merker seg at ratifisering av konvensjonen ikke krever endringer i norsk lov.

2.3 Økonomiske og administrative konsekvenser

Komiteen merker seg at en ratifikasjon av konvensjonen innebærer en rekke uavklarte spørsmål, blant

annet med hensyn til opprettelsen av ett eller flere foretninger/registre over den immaterielle kulturarven, fredningstiltak, opprettelse av organer, avklaring av mandat for eksisterende institusjoner o.a. Komiteen forutsetter at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en nærmere avklaring av disse og beslektede spørsmål i form av en sak i etterkant av ratifikasjon av konvensjonen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig med Regjeringen i at Norges ratifikasjon av denne konvensjonen uten forbehold må innebære inntil 1 pst. økning av Norges bidrag til UNESCO.

3. UTENRIKSKOMITEENS MERKNADER

Utenrikskomiteen er blitt forelagt utkast til innstilling. Komiteen opplyser i brev av 8. desember 2006 at den ikke har merknader til ovennevnte utkast til innstilling utover at partiene stiller seg bak sine respektive fraksjoners merknader.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 9. november 2006

May-Helen Molvær Grimstad
leder

Trine Skei Grande
ordfører

